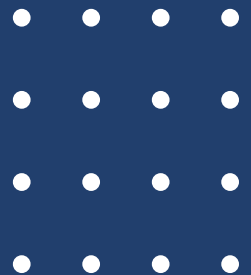

REPUBLIKA E SHqipëRIE
MINISTRIA E ARSIMIT
DHE SPORTIT

UDHËZUES I ORIENTIMIT PËR KARRIERËN

(Në mbështetje të orientimit për karrierën të nxënësve në klasën e 9-të)

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SPORTIT

Nr. 246 / Prot. 1

Tiranë, më 13.1 .2023

MIRATOHET

MINISTËR

EVIS KUSHI

UDHËZUES I ORIENTIMIT PËR KARRIERËN

(Në mbështetje të orientimit për karrierën të nxënësve në klasën e 9-të)

Udhëzuesi i orientimit për karrierën u hartua nga grupi i punës me përfaqësues të Ministrisë së Arsimit dhe Sportit (MAS), Agjencisë së Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Parauniversitar (ASCAP), Drejtorisë së Përgjithshme të Arsimit Parauniversitar (DPAP) në bashkëpunim me drejtues të shkollave në arsimin bazë.

Përmbajtja

1. HYRJE	3
2. KUPTIMI DHE RËNDËSIA E ORIENTIMIT PËR KARRIERËN	5
3. VEPRIMTARITË PËR ORIENTIMIN PËR KARRIERËN TË NXËNËSVE NË KLASËN E 9-TË	10
4. ROLI I INSTITUCIONIT ARSIMOR.....	12
i. Roli i drejtorisë së institucionit arsimor	12
ii. Roli i koordinatorit të orientimit për karrierën në institucionin arsimor.....	13
iii. Roli i punonjësve arsimorë, psikologut shkollor, punonjësit social, nxënësve.....	15
iv. Bashkëpunimi me prindërit dhe aktorët e tjerë	17
5. ROLI I ZVAP-ve, DRAP-ve, DPAP-së.....	19
i. Zyra Vendore e Arsimit Parauniversitar (ZVAP)	19
ii. Drejtoria Rajonale e Arsimit Parauniversitar (DRAP).....	19
iii. Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit Parauniversitar (DPAP)	20
iv. Agjencia e Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Parauniversitar (ASCAP).....	20
6. SHTOJCË	21

1. HYRJE

Orientimi për karrierën është një çështje e rëndësishme e politikave të arsimit që ka lindur si rrjedhojë e përshtatjes së individit me ndryshimet e vazhdueshme në tregun e punës dhe në aspekte të tjera të jetës.

Në ditët e sotme, bota e punës është duke ndryshuar shumë shpejt për shkak të ndryshimeve të shpejta teknologjike, ekonomike, politike dhe sociale. Zhvillimet globale kanë krijuar më shumë mundësi sikurse dhe më shumë sfida për çdo individ. Nxënësit po hyjnë në një botë gjithnjë e më komplekse dhe dinamike ku ndërlikohet midis punës dhe aspekteve të tjera të jetës rivlerësohet në mënyrë të vazhdueshme.

Interesi ndërkombëtar për fuqizimin e orientimit për karrierën është vazhdimisht në rritje. Politikat arsimore europiane dhe ato mbarëbotërore pranojnë përfitimet personale, sociale dhe ekonomike të pajisjes së nxënësve me njohuri, aftësi dhe qëndrime që u nevojiten për t'u bërë vetëmenaxherë të karrierës dhe për të qenë të përbushur si individë.

Politikat aktuale për arsimin parauniversitar në Shqipëri dhe Strategjia Kombëtare e Arsimit 2021-2026, në koherencë me politikat europiane, e shpallin si fushë prioritare fuqizimin e nxënësve me aftësitë e nevojshme që sigurojnë përbushjen e tyre si individë, përbushjen e përgjegjësive sociale dhe përgatitjen për tregun e punës.

Kurrikula e bazuar në kompetenca që zbatohet prej vitit 2014 në arsimin parauniversitar, është e orientuar drejt së ardhmes dhe kompetencat kyç mbi të cilat ajo është e ndërtuar u mundësojnë nxënësve të zhvillojnë aftësitë e të nxënit gjatë gjithë jetës, përfshirë aftësitë e menaxhimit të karrierës. Krahas edukimit për karrierën përmes kurrikulës, shkollat ofrojnë mundësi dhe përvoja të tjera për informimin, edukimin dhe këshillimin e nxënësve për karrierën.

Ministria e Arsimit dhe Sportit (MAS) thekson nevojën e ndërgjegjësimit të stafëve mësimore dhe të aktorëve të tjerë të shkollës për rëndësinë e orientimit për karrierën dhe angazhimin e tyre në këtë drejtim. MAS është e angazhuar të fuqizojë më tej orientimin për karrierën në institucionet arsimore të arsimit bazë (shkollat), në mënyrë të veçantë për nxënësit e klasës së 9-të që të mbështeten dhe të aftësohen për zgjedhjet dhe vendimmarrjet e tyre për shkollimin/trajnimin e mëtejshëm, përgatitjen për tregun e punës dhe përcaktimin e drejtimeve të karrierës.

Udhëzuesi i orientimit për karrierën është një material ndihmës për shkollat dhe për institucionet arsimore vendore, përgjegjëse për arsimin parauniversitar.

Udhëzuesi ka për qëllim:

- të mbështesë shkollat për planifikimin dhe zhvillimin e veprimtarive për orientimin për karrierën me nxënësit e klasave të 9-ta;
- të ndihmojë dhe të orientojë drejtuesit e shkollave për koordinimin dhe mbarëvajtjen e veprimtarive të orientimit për karrierën;
- të orientojë dhe të mbështesë koordinatorin e orientimit për karrierën për koordinimin dhe zhvillimin e veprimtarive të orientimit për karrierën;
- të mbështesë mësuesit kujdestarë, mësuesit e lëndëve/fushave të të nxënit, psikologët shkollorë dhe punonjësit socialë, për planifikimin dhe zhvillimin e veprimtarive për orientimin dhe këshillimin për karrierën me nxënësit e klasës së 9-të;
- të mbështesë forcimin e bashkëpunimit me prindërit dhe me aktorët e tjerë, si shkolla të mesme profesionale, profesionistë të fushave të ndryshme, pushteti lokal, biznese etj., për orientimin e nxënësve për karrierën;
- t'u vijë në ndihmë Zyrave Vendore të Arsimit Parauniversitar (ZVAP-ve) dhe Drejtorive Rajonale të Arsimit Parauniversitar (DRAP-ve) për mbështetjen, koordinimin dhe monitorimin e veprimtarive të institucioneve arsimore.

Udhëzuesi orienton koordinatorët e orientimit për karrierën, mësuesit, drejtuesit e shkollave, punonjësit e shërbimit psiko-social, si dhe aktorë të tjerë të angazhuar në këtë proces, në lidhje me çështjet e mëposhtme:

- Koncepti dhe rëndësia e orientimit për karrierën.
- Veprimtaritë e institucioneve arsimore për orientimin për karrierën e nxënësve në klasën e 9-të.
- Rolet dhe përgjegjësitë e aktorëve të angazhuar në këtë proces.

2. KUPTIMI DHE RËNDËSIA E ORIENTIMIT PËR KARRIERËN

Formimi i karrierës është një proces që zgjat gjatë gjithë jetës. Ai fillon në familje, zhvillohet gjatë periudhës së shkollimit si dhe përvojave të punës dhe shfaqet, njehsohet me aftësinë e individit për të marrë vendime për të ardhmen e tij, në përshtatje me statusin e kualifikimit dhe me ndryshimet e tregut të punës.

*Karriera është rruga e individit gjatë arsimimit, punës dhe aspekteve të tjera të jetës.
Në kuptimin e ngushtë të termit, "karriera" përdoret për të përshkruar një profesion ose pozicion pune që një individ zgjedh dhe ndjek përgjatë jetës.*

Orientimi për karrierën i referohet veprimtarive të përcaktuara për të ndihmuar individët e çdo moshe, në çdo etapë të jetës së tyre, për të bërë zgjedhjen e tyre sa i takon arsimin, formimit dhe profesionit dhe për të menaxhuar karrierën e tyre.

Nxënësit vazhdojnë të mësojnë edhe pasi e mbarojnë shkollën, por ajo që mësojnë në shkollë është një hap fillestar shumë i rëndësishëm. Të gjithë nxënësit duhet të mësojnë që të ndërmarrin vendime dhe të veprojnë. Kjo është një pjesë e rëndësishme e zhvillimit të kompetencave që do t'i aftësojë ata të jetojnë jetën në mënyrë kuptimplotë dhe të kontribuojnë në një të ardhme të qëndrueshme.

Orientimi për karrierën ka si qëllim mbështetjen e nxënësve për të kuptuar veten dhe mjedisin në të cilin jetojnë, duke u siguruar mundësi dhe përvoja në mënyrë që ata të pajisen me aftësi dhe kompetenca për të vendosur për rrugët e arsimimit të tyre të mëtejshëm dhe përgatitjen për botën e punës.

Vëmendje të veçantë në këtë proces marrin nxënësit e klasës së 9-të, të cilët janë para një vendimi të rëndësishëm të përzgjedhjes së shtegut të karrierës. Në shumë raste ekziston pavendosmëri e nxënësve rreth profesionit dhe drejtimit/shkollës që duhet zgjedhur; në disa raste informimi i pamjaftueshëm për profilet e shkollave profesionale bën që nxënësit të mos i zgjedhin.

Fuqizimi i mëtejshëm i mbështetjes për nxënësit e klasës së 9-të synon ndërtimin e praktikave të qëndrueshme të orientimit për karrierë, duke vendosur nxënësit në qendër për t'i mbështetur ata në zhvillimin e tyre personal dhe profesional. Përmes orientimit për karrierën, nxënësit e klasës së 9-të mbështeten të zhvillojnë aftësi për të përputhur shprehitë, cilësitë, dëshirat, mundësitë personale me prirjet e zhvillimit ekonomik dhe të tregut të punës, si dhe me mundësitë për arsimim, me qëllim planifikimin dhe vendimmarrjen për shkollimin/trajnimin e mëtejshëm.

Veprimtaritë për orientimin për karrierën në shkolla synojnë që nxënësit e klasës së 9-të të jenë të mirinformuar, të ndjehen të mbështetur për ta bërë sa më efektiv kalimin në arsimin e mesëm të lartë, si dhe të ndjekin në mënyrë të suksesshme rrugët e tyre të të nxënësve gjatë gjithë jetës.

Këto veprimtari ndikojnë në rritjen e ndërgjegjësimit të prindërve për trekëndëshin: treg pune, aftësi dhe mundësi e nxënësit. Përmes orientimit për karrierën mund të tejkalohe diskutimet në familje që lidhen me përfundimin e klasës së 9-të dhe zgjedhjen e shkollimit të mëtejshëm: arsim i mesëm profesional apo gjimnaz, drejtimet/profilet etj.

Orientimi për karrierën, në tërësinë e tij, trajton disa probleme që lidhen jo vetëm me nxënësin, por edhe me familjen e tij, si edhe me mjedisin social ku ai vepron. Përmes tij lehtësohet edhe çështja e mungesës së vendimmarrjes për të ardhmen, në rast të braktisjes së shkollës.

Orientimi i nxënësve për karrierën realizohet përmes disa fushave të veprimtarive:

- Informacioni për karrierën
- Këshillimi për karrierën
- Edukimi për karrierën.

Informacioni për karrierën përfshin informacionin rreth institucioneve arsimore të arsimit të mesëm të lartë dhe shtigjeve të karrierës që lidhen me ndjekjen e tyre, rreth lëndëve/ fushave të studimit dhe mundësive që ato ofrojnë për punësim dhe avancim në karrierë, rreth kurseve të formimit/trajnitimit, profesioneve dhe drejtimeve të mundshme të karrierës etj. Informacioni për karrierën mund të ofrohet nga koordinatori për orientimin për karrierën, mësuesit kujdestarë, mësuesit e lëndëve/fushave të të nxënësve, punonjësit e shërbimit psiko-social etj. Informacioni për karrierën:

- duhet të jetë i thjeshtë për t'u kuptuar nga nxënësit që kërkojnë informacione, këshilla dhe udhëzime për karrierën;
- duhet të jetë i saktë dhe i përditësuar;
- duhet të vijë nga burime të besueshme;
- jepet në varësi të nevojës/vendimmarrjes që ka nxënësi.

Këshillimi për karrierën mund të kryhet në baza individuale ose me fokus grupe, ku vëmendja fokusohet tek problemet apo zgjedhjet specifike në lidhje me karrierën, me të cilat ballafaqohen nxënësit. Këshillimi për karrierën kërkon ndërhyrjen e një personi më të specializuar. Psikologu shkollor, punonjësi social mund të mbështesin nxënësit me konsultime për aspekte të veçanta të orientimit për karrierën.

Edukimi për karrierën i referohet veprimtarive që zhvillon shkolla për të ndihmuar nxënësit të qartësojnë qëllimet e tyre për karrierë, të kuptojnë botën e punës dhe të mësimin, si dhe të zhvillojnë aftësitë për menaxhimin e karrierës.

Edukimi për karrierën realizohet përmes kurrikulës (njohurive që marrin nxënësit përmes fushave të të nxënies dhe lëndëve që i përbëjnë ato, në lidhje me botën ekonomike, sociale, profesionet etj., aftësi dhe qëndrimeve që zhvillojnë përmes veprimtarive/projekteve kurrikulare etj.), ***dhe përmes veprimtarive ekstrakurrikulare.***

Shtatë kompetencat kyç sipas të cilave organizohet kurrikula e arsimit bazë, synojnë të aftësojnë nxënësit për të nxënies gjatë gjithë jetës. Këto kompetenca, të përfshira përmes rezultateve të të nxënies në programet mësimore të të gjitha lëndëve, zhvillojnë njohuri, aftësi dhe qëndrime që mundësojnë që fëmijët dhe të rinjtë:

- të zhvillojnë personalitetin;
- të nxënë dhe të marrin pjesë aktive në shoqëri;
- të zhvillojnë aftësitë për të menduar në mënyrë kritike, krijuese dhe ndërvepruese, aftësi të nevojshme për vendimmarrje të mirëmenduara;
- të zhvillojnë shpirtin e sipërmarrjes dhe të jenë të motivuar për të përmbushur objektivat;
- të përdorin TIK-un për të gjetur, prodhuar, krijuar, prezantuar dhe shkëmbyer informacion, si dhe për të bashkëpunuar në rrjetet informuese në internet;
- etj.

Rezultatet e të nxënies të kompetencave kyç, të përfshira në programet mësimore dhe njohuritë e aftësitë e zhvilluara përmes lëndëve të ndryshme, mundësojnë që nxënësit të zhvillojnë aftësi për menaxhimin e karrierës. Mësuesit e lëndëve/fushave të të nxënies duhet të kenë në vëmendje ndërlidhjen e lëndëve me zbatimet e tyre në jetën e përditshme në mënyrë që nxënësit të kuptojnë dhe të shfrytëzojnë mundësitë që ofrojnë këto lëndë për njohjen e botës ekonomike dhe shoqërore, njohjen e profesioneve dhe zhvillimin e karrierave të ardhshme.

Për shembull, në lëndën e gjuhës shqipe në klasën e 9-të, nxënësit aftësohen të shkruajnë reportazhe ose kronika për tema të ndryshme, intervista për figura të njohura të sportit, të kinematografisë, të shkencës, të artit, të letërsisë etj., të shkruajnë njoftime, artikuj të ndryshëm për gazeta ose revista, një CV duke ndjekur strukturën e shkrimit të një teksti të tillë etj.; në lëndën e gjeografisë mësojnë për sektorët e ekonomisë, për tiparet kryesore të aktivitetit ekonomik në nivel kombëtar dhe sipas rajoneve, për potencialet natyrore dhe kulturore që mbështesin zhvillimin e turizmit në vendin tonë etj.; përmes lëndës së TIK-ut nxënësit mësojnë të përdorin TIK-un për të kërkuar informacion, për

të prezantuar punime dhe produkte të punës së tyre etj. Lënda e qytetarisë në klasat e mëparshme ka mundësuar që nxënësit të zhvillojnë konceptin e njohjes së vetvetes - vetëdijen për aftësitë e tyre, interesat dhe vlerat, të vendosin qëllime për të ardhmen e tyre financiare, të eksplorojnë punët dhe profesionet që do të jenë objekt i eksplorimit të mëtejshëm etj. Shfrytëzimi i përvojave paraprake të nxënësve dhe njohurive e aftësive që nxënësit kanë zhvilluar në lëndë të ndryshme dhe nga klasat e mëparshme, nxit më tej hulumtimin në lidhje me punën, profesionet, sipërmarrjen etj.

Përmes detyrave hulumtuese dhe krijuese, punëve në grup dhe atyre individuale, projekteve kurrikulare lëndore dhe ndërlëndore etj., nxënësit zhvillojnë një sërë aftësish dhe qëndrimesh të transferueshme si ndjenjën e iniciativës, të përgjegjësisë, të bashkëpunimit, zhvillojnë aftësitë digjitale, aftësitë e sipërmarrjes, përfshirë aftësitë e komunikimit, të menduarit kritik dhe krijues, të cilat do të mund t'i përdorin në situata të jetës së përditshme për planifikimin dhe marrjen e vendimeve për karrierën.

Pjesë e rëndësishme e edukimit për karrierën janë dhe veprimtaritë ekstrakurrikulare që shkollat zhvillojnë.

Përmes edukimit për karrierën, nxënësit zhvillojnë kompetenca, të cilat i shërbejnë çdo individ për menaxhimin e suksesshëm të karrierës së tij gjatë gjithë jetës; ato përfshijnë tri fushat e mëposhtme:

- Vetëvlerësimin
- Eksplorimin e mundësive për karrierën
- Vendimmarrjen dhe veprimin për karrierën

Vetëvlerësimi	Eksplorimi i mundësive për karrierën	Vendimmarrja dhe veprimi për karrierën
<p><i>Nxënësit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ndërtojnë dhe ruajnë një koncept pozitiv për veten. ▪ Ndërveprojnë në mënyrë efektive dhe pozitive me të tjerët. ▪ Zhvillojnë strategji për t'iu përgjigjur pozitivisht 	<p><i>Nxënësit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bëhen pjesë e të nxënit gjatë gjithë jetës për të mbështetur arritjen e qëllimeve në karrierë. ▪ Gjejnë dhe përdorin në mënyrë efektive informacionin e karrierës. 	<p><i>Nxënësit:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zhvillojnë aftësitë për të kërkuar, gjetur apo për t'u punësuar. ▪ Marrin vendime për zhvillimin e karrierës. ▪ Eksplorojnë dhe kuptojnë ndërveprimin

ndryshimeve në jetë dhe në punë.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kuptojnë marrëdhëniet ndërmjet punës, shoqërisë dhe ekonomisë. 	<p>midis roleve në jetë dhe në punë.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Menaxhojnë procesin e zhvillimit të karrierës.
----------------------------------	--	---

Për të tri fushat, kompetencat zhvillohen nga nxënësit në mënyrë graduale përgjatë viteve të shkollimit, përmes veprimtarive kros dhe ekstrakurrikulare për orientimin për karrierën.

3. VEPRIMTARITË PËR ORIENTIMIN PËR KARRIERËN TË NXËNËSVE NË KLASËN E 9-TË

Veprimtaritë për orientimin për karrierën të nxënësve në klasën e 9-të mund të përfshijnë veprimtari individuale dhe/ose në grup, në nivel klase dhe/ose shkolle, kros dhe ekstrakurrikulare, që planifikohen të zhvillohen me nxënësit nga mësuesit kujdestarë, nga mësuesit e lëndëve të ndryshme, nga psikologët shkollorë dhe punonjësit socialë, në bashkëpunim me prindërit dhe me organizmat e shkollës (bordi i shkollës, qeveria e nxënësve, këshilli i prindërve), në bashkëpunim me anëtarë të tjerë komunitetit, nën koordinimin e koordinatorit të shkollës për orientimin për karrierën dhe të drejtorisë së institucionit arsimor.

Veprimtaritë e përshkruara në vazhdim janë veprimtari sugjeruese, të cilat mund të planifikohen dhe të zbatohen me fleksibilitet nga shkollat, në varësi të veçorive dhe të nevojave të nxënësve, si dhe të kushteve dhe të mundësive që ka shkolla.

Shkollat dhe anëtarët e stafeve mësimore mund të përzgjedhin të zhvillojnë nga këto veprimtari sikurse të shfrytëzojnë përvojat e suksesshme dhe efektive që kanë krijuar në lidhje me veprimtaritë për orientimin e nxënësve për karrierën.

Për fushat e eksplorimit, vendimmarrjes dhe veprimit për karrierën, disa ndër veprimtaritë mund të përfshijnë:

- *Java/Ditët e karrierës:* Në këto ditë mund të ftohen në shkollë prindër, përfaqësues të shkollave të arsimit të mesëm profesional, përfaqësues të shkollave të arsimit të mesëm të orientuar, përfaqësues të biznesit etj., të cilët u prezantojnë nxënësve informacion për veten, mundësitë që ofrojnë institucionet e tyre etj.
- *Panairi i profesioneve:* Nxënësit në bashkëpunim me mësuesit, prindërit, aktorë të tjerë dhe koordinatorin e orientimit për karrierën mbledhin informacion për profesione të ndryshme, të cilin mund ta organizojnë në formën e fletëpalosjeve, posterave, videove dhe ta prezantojnë në formën e një panairi.
- *Takime me profesionistë të fushave të ndryshme,* personalitete të shquara, zejtarë dhe artizanë etj. Këto takime mund të shoqërohen me prezantime të historive të suksesshme për ndikimin e kualifikimit dhe të përvojës profesionale në zhvillimin e karrierës nga të ftuar të ndryshëm.
- *Biseda me prindër:* Prindërit ftohen në takime të rregullta me fëmijët e tyre dhe diskutojnë rreth kurrikulës dhe lëndëve me zgjedhje, rreth planeve të së ardhmes dhe hapave që fëmija

duhet të ndërmarrë për të arritur objektivat e caktuara. Përveç kësaj, prindërit mund të ftohen për të prezantuar profesionin e tyre, përvojat dhe sfidat e tyre në zhvillimin e karrierës.

- *Vizita të mbikëqyrura në institucione të ndryshme të arsimit dhe formimit profesional.*
- *Vizita të mbikëqyra në kompani të ndryshme për të parë konkretisht se si punohet në ushtrimin e profesioneve, duke iu krijuar mundësi nxënësve të bisedojnë me punonjës që punojnë në punë për të cilat ata shfaqin interes.*
- *Intervista me mësues dhe me instruktorë të qendrave të arsimit dhe formimit profesional.*
- *Intervistimi i prindërve apo të afërmeve për punën që kryejnë dhe më pas raportimi në klasë për gjetjet (vihet theksi në teknikat e intervistimit).*
- *Klubet e ndryshme që i ndihmojnë nxënësit për njohjen e profesioneve, zhvillimin e aftësive që lidhen me ushtrimin e këtyre profesioneve, si dhe të aftësive dhe qëndrimeve të tjera si: iniciativës, aftësive sipërmarrëse, aftësive të bashkëpunimit etj. Klube të tilla mund të jenë klubi i zejtarisë/artizanatit, klubi i kopshtarisë, klubi i kodimit, klubi i gazetës etj. Këto klube mund të menaxhohen nga mësues që i afrohen profilit dhe veprimtaritë mund të realizohen në bashkëpunim me prindër dhe aktorë të tjerë të komunitetit si zejtarë, agro-aktivitete, kompani etj.*
- *Panairi i sipërmarrjes së nxënësve.*
- *Lojë në role lidhur me punë, profesione të ndryshme.*
- *Takime dhe biseda të organizuara me ish- nxënës të shkollës.*
- *Përgatitja e një jetëshkrimi (CV) duke ndjekur strukturën e shkrimit të një teksti të tillë dhe duke vendosur në dukje aftësitë dhe cilësitë personale.*
- Etj.

Për fushën e vetëvlerësimit disa ndër veprimtaritë mund të përfshijnë:

- *Prezantimi nga nxënësit, sipas një formati të caktuar, i prirjeve dhe aftësive personale dhe argumentimi i tyre.*
- *Prezantimi dhe argumentimi i interesave dhe i dëshirave personale në një format të caktuar.*
- *Analiza SWOT: për identifikimin e pikave të forta të nxënësve, pikave të dobëta, mundësive për përmirësim në lidhje me kërkesat e profesionit të tyre të preferuar që synojnë ta kenë në të ardhmen, si dhe i rreziqeve.*
- *Diskutim mbi ndarjen gjinore të punës.*
- Etj.

4. ROLI I INSTITUCIONIT ARSIMOR

a) Roli i drejtorisë së institucionit arsimor

Roli i drejtorisë të institucionit arsimor është thelbësor për planifikimin dhe zhvillimin në mënyrë efektive të veprimtarive për orientimin për karrierën.

Drejtoria e institucionit arsimor:

- Është përgjegjëse për organizimin dhe zbatimin e veprimtarive për orientimin për karrierën.
- Cakton koordinatorin e orientimit për karrierën të institucionit arsimor dhe raporton në ZVAP-në përkatëse. Koordinatorin e institucionit arsimor për orientimin për karrierën mund të jetë një nga drejtuesit e institucionit arsimor ose mësuesi koordinator i qeverisë së nxënësve ose mësuesi që merret me veprimtaritë artistike në shkollë.
- Në bashkëpunim me koordinatorin e orientimit për karrierën në shkollë, mësuesit, punonjësit e shërbimit psiko-social, prindërit dhe anëtarë të tjerë të komunitetit, siguron që nxënësit të përfitojnë përvojë dhe mbështetje për orientimin për karrierën.
- Miraton planin vjetor të veprimtarive për orientimin për karrierën të nxënësve në klasën e 9-të, të propozuar nga koordinatori i shkollës për orientimin për karrierën dhe e dorëzon në ZVAP për miratim.
- Kujdeset për sigurimin dhe organizimin e mjediseve/hapësirave, në të cilat do të zhvillohen veprimtaritë për orientimin për karrierën, në bashkëpunim me koordinatorin e orientimit për karrierën, mësuesit e angazhuar, qeverinë e nxënësve, bordin e shkollës, përfaqësues të këshillave të prindërve, anëtarë të tjerë të komunitetit.
- Merr masa të krijojë në institucionin arsimor dhe të përditësojë, në bashkëpunim me koordinatorin e orientimit për karrierën, këndin **“Orientimi për karrierën”**, në të cilin përfshihen rubrika të tilla, si qëllimi i veprimtarive, plani i veprimtarive, shembuj veprimtarish të realizuara me nxënësit dhe bashkëpunimin me anëtarët e komunitetit në kuadër të këtij programi, materiale informuese (fletëpalosje, postera etj.), që sigurojnë informacion për aspekte të ndryshme të orientimit për karrierën.
- Monitoron zhvillimin dhe progresin e veprimtarive të planifikuara të institucionit arsimor për orientimin për karrierën dhe raporton çdo 3 muaj në ZVAP-në përkatëse.
- Mbështet dhe inkurajon, së bashku me koordinatorin e shkollës për orientimin për karrierën, bashkëpunimin mes shkollës dhe komunitetit me qëllim lehtësimin e mundësive për të nxënësit për karrierën nëpërmjet përvojave profesionale në komunitet, shumë të nevojshme për zhvillimin e edukimit dhe orientimit për karrierën.

- Analizon realizimin e planit të veprimtarive, raportet e ecurisë së procesit dhe merr masa për zgjidhjen e problemeve.
- Komunikon në mënyrë të vazhdueshme me strukturat dhe organizmat në shkollë, këshillin e mësuesve, qeverinë e nxënësve, bordin e shkollës, përfaqësues të këshillave të prindërve, ZVA-në përkatëse.
- Publikon në faqen web të institucionit arsimor dhe në media sociale informacion të përditësuar për veprimtaritë e orientimit për karrierën të institucionit arsimor.
- Mbështet zhvillimin profesional të stafit mësimor për orientimin për karrierën.

b) Roli i koordinatorit të orientimit për karrierën në institucionin arsimor

Koordinatori i orientimit për karrierën në institucionin arsimor:

- Koordinon planifikimin dhe zhvillimin e veprimtarive për orientimin për karrierën në bashkëpunim me drejtuesit e institucionit arsimor, mësuesit kujdestarë, mësuesit e lëndëve/fushave të të nxënit, punonjësit e shërbimit psiko-social, prindërit, pushtetin lokal dhe anëtarë të tjerë të komunitetit.
- Siguron një klimë bashkëpunimi dhe miqësore për zhvillimin e veprimtarive të orientimit për karrierën.
- Komunikon me nxënësit dhe bashkëpunon me drejtuesit, mësuesit, psikologun shkollor, punonjësin social, prindërit etj., për identifikimin e nevojave të nxënësve në lidhje me orientimin për karrierën dhe për adresimin e tyre.
- Siguron në bashkëpunim me drejtorinë e shkollës, informacion në lidhje me llojet e shkollave të arsimit të mesëm të lartë etj., dhe e vendos në dispozicion të nxënësve, prindërve, mësuesve etj.
- Zhvillon bashkëbisedime me fokus grupe nxënësish për çështje të caktuara të orientimit për karrierën si p.sh., vlerësimi i interesave dhe nevojave, etj. në bashkëpunim dhe me psikologun shkollor, punonjësin social dhe prindërit.
- Bashkëpunon me ekipet lëndore për të mbështetur dhe këshilluar mësuesit që të zhvillojnë elementë të edukimit për karrierën përmes lëndëve/fushave të të nxënit (p.sh., në lëndën e gjuhës shqipe nxënësit mësojnë të shkruajnë një CV ose një letër motivimi; në lëndën e teatrit të zhvillojnë një intervistë përmes lojës me role; në lëndën e TIK-ut të gjejnë informacion për institucionet arsimore të arsimit të mesëm të lartë; ose në lëndë të ndryshme mund të zhvillojnë një projekt kurrikular për zbatimet e lëndës në jetën e përditshme dhe profesionet që lidhen me të).

- Mbështet dhe këshillon mësuesit kujdestarë për planifikimin e temave/veprimtarive të orientimit për karrierën në planet vjetore të orëve të kujdestarisë dhe koordinon përfshirjen e tyre në planin vjetor të veprimtarive të institucionit arsimor për orientimin për karrierën.
- Bashkëpunon me punonjësit e shërbimit psiko-social të institucionit arsimor për zhvillimin e bisedave/takimeve/veprimtarive për orientimin e karrierës me nxënësit (individualisht dhe/ose me fokus grupe), në bashkëpunim me prindërit, duke pasur në vëmendje sigurimin e mbështetjes për nxënësit në rrezik braktisjeje, nxënësit me aftësi të kufizuara etj.
- Në bashkëpunim me drejtues të institucionit arsimor, me mësuesit kujdestarë dhe me anëtarë të tjerë të stafit mësimor, koordinon dhe zhvillon takime me prindër; takime me profesionistë të fushave të ndryshme; vizita të nxënësve në shkolla të arsimit të mesëm profesional dhe të arsimit të mesëm të orientuar; vizita në vende pune dhe sipërmarrje të ndryshme; veprimtari si p.sh., Java/Ditët e karrierës etj.
- Harton planin vjetor të veprimtarive të institucionit arsimor për orientimin për karrierën, për veprimtaritë e planifikuara për nxënësit e klasës së 9-të në bashkëpunim me mësuesit kujdestarë, kryetarët e ekipeve lëndore, mësuesit e tjerë të angazhuar, punonjësit e shërbimit psiko-social, prindërit, pushtetin lokal dhe anëtarë të tjerë të komunitetit.
- Përcakton qëllimin e veprimtarisë, nënveprimtaritë që do të realizohen në kuadër të çdo veprimtarie, kohëzgjatjen, personi/at përgjegjës, mjedisin/hapësirën ku do të zhvillohet dhe ia paraqet për miratim drejtorit të institucionit arsimor. Në rast nevojë për ndryshim të këtij plani, merret miratimi nga drejtuesi i institucionit arsimor dhe nga ZVAP.
- Monitoron ecurinë e zbatimit të veprimtarive për orientimin për karrierën.
- Përgatit raportin 3-mujor të ecurisë së zbatimit të veprimtarive për orientimin për karrierën dhe ia dërgon drejtorisë së institucionit arsimor.
- Monitoron daljen (tranzicionin) e nxënësve nga klasa e 9-të dhe mbledh informacion për drejtimin që ndjekin nxënësit që mbarojnë klasën e 9-të.
- Krijon databazën me të dhënat e mbledhura nga gjurmimi për nxënësit që mbarojnë klasën e 9-të dhe ia dërgon drejtorisë së institucionit arsimor, e cila e dorëzon atë në ZVAP në muajin tetor të vitit shkollor pasardhës, pasi ka mbaruar klasa e nëntë.
- Merr pjesë në takimet e koordinatorëve të institucioneve arsimore për orientimin për karrierën, të organizuara nga ZVAP, DRAP, DPAP.
- Angazhohet për zhvillimin e tij profesional dhe merr pjesë në programe/trajnime/shkëmbime përvojash për çështje të ndryshme të edukimit dhe këshillimit për karrierën.

c) Roli i punonjësve arsimorë, psikologut shkollor, punonjësit social, nxënësve

❖ Mësuesi kujdestar

Mësuesi kujdestar është mësuesi që njih më nga afër nxënësit në lidhje me interesat, nevojat, shqetësimet, arritjet e tyre, kontekstin familjar dhe social. Ai është në kontakt më të shpeshtë dhe më të afërt me prindërit dhe me komunitetin.

Në lidhje me veprimtaritë e orientimit për karrierën:

- Mësuesi kujdestar përfshin në planin vjetor të orëve të kujdestarisë tema/veprimtari me nxënësit që mbështesin edukimin dhe orientimin për karrierën. Veprimtaritë fokusohen në identifikimin e interesave dhe prirjeve të nxënësve, në diskutimin e preferencave për lëndët e ndryshme dhe mundësitë që u krijon për të ardhmen studimi i tyre, në njohjen e llojeve të shkollave në arsimin e mesëm të lartë dhe mundësitë që ato krijojnë në lidhje me zhvillimin e profesioneve, në diskutime mbi mundësitë që krijojnë tregu i punës dhe zhvillimet teknologjike, ekonomike e sociale për ushtrimin e profesioneve të caktuara etj. Këto veprimtari mund të përfshijnë:
 - Informimin e nxënësve dhe prindërve për kurrikulën dhe zhvillimin e saj në përmbushje të interesave, të prirjeve të nxënësve dhe të shkollimit të mëtejshëm të tyre.
 - Veprimtari (ushtrime/fletë pune/lojëra/ biseda/pyetësor etj.) për zbulimin e interesave, prirjeve, nevojave që nxënësit të orientohen për dëshirat e tyre për të ardhmen, për rëndësinë që ka shkollimi dhe të mësuarit; për zhvillimin e njohurive dhe aftësive për profesione që ata dëshirojnë të bëjnë në të ardhmen; veprimtari që zhvillojnë aftësi të vetëvlerësimit, të ndërtimit të marrëdhënieve pozitive me të tjerët dhe të zgjidhjes paqësore të konflikteve; veprimtari për zhvillimin e planit individual të karrierës etj.
 - Organizimin e intervistave/bisedave me personalitete/profesionistë/prindër për njohjen e profesioneve, të historive të tyre të suksesit, të vështirësive në përzgjedhjen e profesionit dhe ndjekjen e karrierës, në lidhje me zhvillimin e prirjeve dhe aftësive etj. Mund të jenë nxënësit, ata që drejtojnë intervistat ose bisedat, të cilat i kanë përgatitur paraprakisht me ndihmën e mësuesit kujdestar, të koordinatorit për orientimin e karrierës ose në bashkëpunim me mësues të lëndëve të tjera, punonjës social/psikologun shkollor.

- Vizita në shkolla të arsimit të mesëm profesional, në shkolla të arsimit të mesëm të orientuar, në vende pune etj.
- Etj.

✧ Mësuesi kujdestar bashkëpunon ngushtësisht me koordinatorin e orientimit për karrierën, psikologun shkollor, punonjësin social, mësuesit ndihmës, prindërit, drejtuesit e institucionit arsimor për identifikimin e nevojave të nxënësve për orientimin për karrierën dhe për realizimin e veprimtarive mbështetëse, në grup ose individualisht.

▪ **Mësuesit e lëndëve/fushave të të nxënit**

Mësuesit e lëndëve/fushave të të nxënit:

- ✧ Njohin mundësitë që ofrojnë lëndët/fushat e të nxënit dhe programet mësimore për njohjen e botës së punës, njohjen e profesioneve etj.; për zhvillimin e kompetencave kyç, të aftësive sipërmarrëse dhe të aftësive të tjera të zhvillimit të karrierës; sigurojnë zhvillimin e tyre përmes strategjive të përshtatshme dhe metodologjive të mësimdhënies si p.sh., puna në grup, projekti, situatat e rastit etj., si dhe të formave të përshtatshme të vlerësimit të arritjeve të nxënësve.
- ✧ Sigurojnë lidhje efektive ndërmjet fushës së të nxënit/lëndës, edukimit për karrierë dhe shtigjeve të karrierës që nxënësit mund të ndjekin në shkollë dhe pas mbarimit të saj.
- ✧ Angazhohen në diskutime me nxënësit dhe prindërit e tyre rreth procesit të të nxënit, rreth potencialeve dhe mundësive të nxënësve për të ndjekur shtigje të ndryshme karriere.
- ✧ Komunikojnë dhe bashkëpunojnë me koordinatorët e orientimit për karrierën, mësuesit kujdestarë, mësuesit ndihmës, psikologun shkollor, punonjësin social, për nxënësit që mund të kenë nevojë për orientim për karrierë.

▪ **Psikologët shkollorë dhe punonjësit socialë**

Psikologët shkollorë dhe punonjësit socialë janë anëtarë të stafeve të shkollave, të cilët kombinojnë punën e tyre me mësuesit kujdestarë, prindërit, koordinatorin e orientimit për karrierën, drejtuesit e shkollave për adresimin e nevojave emocionale, arsimore dhe sociale të nxënësve.

Punonjësit e shërbimit psiko-social u vijnë në ndihmë nxënësve për njohjen e aftësive, interesave, sfidave dhe vështirësive, duke luajtur një rol të rëndësishëm dhe në parandalimin e braktisjes së shkollës.

Psikologët shkollorë dhe punonjësit socialë mbështesin nxënësit të përmirësojnë marrëdhëniet ndërpersonale, të zhvillojnë vetëvlerësimin, vetëkontrollin, të zhvillojnë aftësi të zgjidhjes së problemeve dhe aftësi vendimmarrëse, si elementë të rëndësishëm të aftësive për jetën dhe të menaxhimit të karrierës së një individi.

Punonjësit e shërbimit psiko-social planifikojnë në planin e tyre zhvillimin e veprimtarive për orientimin për karrierën të nxënësve në klasën e 9-të, të tilla si: biseda, konsultime, aktivitete psiko-sociale, takime me prindër, seanca ndërgjegjësuese, seanca psiko-edukative etj., duke siguruar bashkëpunimin me prindërit, koordinatorin e orientimit për karrierën, drejtorinë e shkollës dhe mësuesit.

▪ **Nxënësit**

Shkollat mund të inkurajojnë përfshirjen e nxënësve të klasës së 9-të dhe mbështetjen e bashkëmoshatarëve për orientimin për karrierën, për shembull nëpërmjet:

- ✧ trajnimit të nxënësve të klasës së 9-të për programet e mentorimit të bashkëmoshatarëve;
- ✧ përfshirjes dhe angazhimit të nxënësve për krijimin dhe përditësimin e këndit “Orientimi për karrierën”;
- ✧ ftesës së ish-nxënësve të shkollës për të ndarë përvojat e arsimimit të mëtejshëm, të trajnimit dhe të punësimit;
- ✧ etj.

d) Bashkëpunimi me prindërit dhe aktorët e tjerë

Veprimtaritë e orientimit për karrierën kërkojnë bashkëpunimin dhe angazhimin e partnerëve dhe aktorëve të tjerë, brenda dhe jashtë shkollës.

▪ **Prindërit**

Shkolla ka detyrë thelbësore ndërgjegjësimin e prindërve duke u kërkuar atyre partneritet për ecurinë e fëmijëve të tyre. Studimet tregojnë se nxënësit performojnë më mirë nëse prindërit e tyre janë përfshirë në arsimimin e tyre. Në mënyrë të veçantë për nxënësit e klasës së 9-të, duke u familjarizuar me veprimtaritë e orientimit për karrierën, prindërit mund të kuptojnë më mirë se si mund të mbështetin fëmijët e tyre në përzgjedhjen e drejtimit/profilit të shkollës së mesme që do të vazhdojnë të ndjekin dhe se si ata mund t’u vijnë në ndihmë në këtë proces. Nxënësit kanë nevojë për këshillat dhe mbështetjen e prindërve ndërkohë që planifikojnë kalimin e tyre në një tjetër shteg karriere.

Gjithashtu, prindërit mund të kontribuojnë në veprimtaritë e shkollës për orientimin për karrierën duke ofruar modelin e një personi të rritur/profesionisti që menaxhon karrierën e tij. Ata mund t'i ndihmojnë fëmijët e tyre në eksplorimin e mundësive më të përshtatshme për zhvillimin e karrierës, përmes një përfshirje më të madhe në veprimtaritë e institucionit arsimor për orientimin për karrierën.

Disa ndër veprimtaritë me prindër mund të përfshijnë takimet e prindërve me mësuesit kujdestarë, me mësuesit e lëndëve, me koordinatorin e orientimit për karrierën, me psikologun shkollor ose punonjës social, për të diskutuar rreth nevojave individuale të fëmijës për orientimin për karrierën ose takime/ftesa të prindërve në shkollë për të prezantuar përvojat e tyre në lidhje me profesionin dhe karrierën etj.

▪ **Përfaqësues të tjerë të komunitetit**

Zhvillimi i veprimtarive dhe ofrimi i shërbimeve të orientimit për karrierën në shkolla kërkon zhvillimin e partneriteteve dhe bashkëpunimin me aktorë të tjerë. Ndërmjet tyre mund të përmendim:

- ✧ Institucione arsimore të arsimit të mesëm të lartë, si shkolla të arsimit të mesëm profesional, shkolla të arsimit të mesëm të orientuar etj.
- ✧ Përfaqësues të pushtetit lokal dhe të shërbimeve që ofrojnë.
- ✧ Përfaqësues të botës së punës.
- ✧ Sipërmarrje/biznese/kompani.
- ✧ Etj.

5. ROLI I ZVAP-ve, DRAP-ve, DPAP-së

i. Zyra Vendore e Arsimit Parauniversitar (ZVAP)

- Mbështet dhe këshillon institucionet arsimore për çështje të ndryshme që lidhen me orientimin për karrierën.
- Miraton planet vjetore të institucioneve arsimore për veprimtaritë e orientimit për karrierën.
- Monitoron në mënyrë të vazhdueshme ecurinë e realizimit të veprimtarive për orientimin për karrierën në institucionet arsimore dhe raporton çdo 3 muaj në DRAP-in përkatës.
- Komunikon në mënyrë të vazhdueshme me DRAP-in dhe DPAP-në për nevojat që lidhen me orientimin për karrierën.
- Cakton një koordinator në nivel ZVAP-je për orientimin për karrierën, i cili koordinon punën me të gjithë koordinatorët e institucioneve arsimore.
- Komunikon me koordinatorët e institucioneve arsimore për ecurinë e punës për edukimin dhe këshillimin për karrierën, si dhe për shkëmbimin e përvojave ndërmjet institucioneve arsimore.
- Grumbullon (koordinatori i ZVAP për orientimin për karrierën), raportet 3-mujore të institucioneve arsimore dhe përgatit raportin përmbledhës të ecurisë së veprimtarive për orientimin për karrierën, për periudhën përkatëse, të cilin e dorëzon në DRAP.
- Lehtëson lidhjet me komunitetin, me institucione arsimore të arsimit të mesëm të lartë, pushtetin lokal, individë, sipërmarrje etj., për të mbështetur shkollat për zhvillimin e veprimtarive për orientimin për karrierën.

ii. Drejtorja Rajonale e Arsimit Parauniversitar (DRAP)

- Mbështet dhe këshillon ZVAP-në përkatëse për çështje të ndryshme që lidhen me zbatimin dhe mbarëvajtjen e veprimtarive për orientimin për karrierën.
- Monitoron në mënyrë të vazhdueshme ecurinë e veprimtarive për orientimin për karrierën në ZVAP-të përkatëse dhe institucionet arsimore ku zhvillohen.
- Komunikon në mënyrë të vazhdueshme me DPAP-në, ASCAP-in dhe MAS-in, për nevojat që lidhen me edukimin dhe këshillimin për karrierën.
- Cakton një koordinator në nivel DRAP-i për orientimin për karrierën.

- Mbështet koordinatorët e ZVAP-ve dhe të institucioneve arsimore, të angazhuar për orientimin për karrierën.
- Grumbullon (koordinatori i DRAP-it për orientimin për karrierën), raportet 3-mujore të ZVAP-ve nën juridiksionin e saj dhe përgatit raportin përmbledhës të periudhës përkatëse, të cilin e dorëzon në DPAP.

iii. Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit Parauniversitar (DPAP)

- Mbështet dhe këshillon në nivel kombëtar DRAP-et, ZVAP-të përkatëse për çështje të ndryshme që lidhen me orientimin për karrierën.
- Monitoron në mënyrë të vazhdueshme ecurinë e veprimtarive të orientimit për karrierën, në të gjitha DRAP-et, ZVAP-të përkatëse dhe institucionet arsimore.
- Komunikon në mënyrë të vazhdueshme me MAS-in për nevojat që lidhen me zbatimin e programit.
- Cakton një koordinator në nivel kombëtar për orientimin për karrierën.
- Mbështet koordinatorët e DRAP-ve, ZVAP-ve dhe institucioneve arsimore për orientimin për karrierën.
- grumbullon (koordinatori i DPAP-së për orientimin për karrierën), çdo tre muaj, raportet e DRAP-eve dhe përgatit raportin përmbledhës të ecurisë së veprimtarive për orientimin për karrierën, të cilin e dorëzon në MAS.
- Mbështet ngritjen e kapaciteteve të drejtuesve të institucioneve arsimore dhe të koordinatorëve të institucioneve arsimore për orientimin për karrierën.

iv. Agjencia e Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Parauniversitar (ASCAP)

Për realizimin sa më cilësor dhe efektiv të veprimtarive për orientimin për karrierën, ASCAP angazhohet:

- Të mbështesë zhvillimin profesional të koordinatorëve në DRAP-e, ZVAP dhe shkollë, të drejtuesve të institucioneve arsimore për realizimin e veprimtarive për orientimin për karrierën.
- Të hartojë module trajnimi për zhvillimin profesional të kapaciteteve të institucioneve arsimore për orientimin për karrierën.
- Të hartojë materiale mbështetëse për koordinatorët e orientimit për karrierën dhe mësuesit e angazhuar në zhvillimin e veprimtarive në institucionet arsimore.

6. SHTOJCË

1. Shembull i një veprimtarie me nxënësit e klasave të 9-ta për prezantimin dhe argumentimin e interesave dhe dëshirave personale (sipas një formati).

Përmes ushtrimeve, nxënësit vlerësojnë veten, shprehin pëlqimet dhe mospëlqimet bazuar në të kuptuarit aktual që ato kanë për botën rreth e qark. Në këtë proces hulumtimi, nxënësit ndihmohen të zbulojnë interesat dhe prirjet e tyre.

Çfarë di për veten?

- Çfarë më pëlqen të bëj në kohën e lirë?

Cilat janë veprimtaritë që më pëlqejnë të zhvilloj në kohën e lirë?
Pse më pëlqejnë këto veprimtari?

- Çfarë më intereson?

Më pëlqen:	+	-	?
Të udhëtoj			
Të jem pranë natyrës			
Të ndihmoj të tjerët			
Të mësoj gjuhë të huaja			
Të bëj llogaritje			
Të mësoj të tjerët			
Të bëj tregti			
Të bëj punime në dru (ose metal...)			
Të kërkoj dhe të gjej zgjidhje			
Të ndërtoj			

Të takoj njerëz të ndryshëm			
Të kryej aktivitete fizik			
Shkenca			
Arti dhe kultura			
Tjetër			

Unë dhe shkolla

- Lëndët që pëlqej më shumë:

1. Lënda
Pse?
2. Lënda
Pse?
3. Lënda
Pse?
4. Lënda
Pse?
5. Lënda
Pse?
6. Lënda
Pse?

- Lëndët për të cilat nuk kam shumë interes:

1. Lënda
Pse?
2. Lënda
Pse?
3. Lënda
Pse?
4. Lënda
Pse?

5. Lënda

Pse?

6. Lënda

Pse?

2. Shembull i një formati për mbledhjen e të dhënave gjatë një vizite të nxënësve të klasës së 9-të në një shkollë të mesme profesionale ose të një drejtimi tjetër

Vizitë në një institucion arsimor të arsimit të mesëm të lartë

Lloji i institucionit arsimor:

Kohëzgjatja në vite:

Drejtimi/profili:

Lëndët që zhvillohen:

Aftësitë profesionale që ofron:

Profesioni që mund të ushtrosh pas ndjekjes së këtij drejtimi/profili:

Çfarë përfitimesh/mundësish/përparësish mund të ketë në tregun e punës:

Sa mund të jetë pagesa për këtë profesion:

Cila është procedura e regjistrimit në këtë institucion arsimor:

Sa është numri i nxënësve të regjistruar:

3. Shembull i një formati interviste të strukturuar, të zhvilluar nga nxënësit e klasës së 9-të me profesionistë të fushave të ndryshme

Intervistë e strukturuar me profesionistë/personalitetë/individë të fushave të ndryshme
Çfarë profesioni ushtroni:
Prej sa vitesh e ushtroni këtë profesion:
Ku konsiston puna që ju kryeni? Përshkruajeni me pak fjalë:
Cili është formimi/shkollimi që duhet të ketë një person për të ushtruar këtë profesion:
Çfarë ju pëlqen/tërheq më shumë në profesionin tuaj:
Cilat janë sfidat dhe vështirësitë:
A ju është dashur të kryeni kualifikime/kurse/trajnime përgjatë ushtrimit të profesionit tuaj:
A kanë ndikuar këto në përmirësimin e njohurive dhe aftësive tuaja:
A krijon institucioni juaj mundësi për ngritje në karrierë:
Keni menduar ndonjëherë të ndërroni profesion/e: Nëse po, pse?

4. Disa shembuj të tematikave/ideve të projekteve kurrikulare që zhvillojnë të nxënit për karrierën përmes fushave të ndryshme të të nxënit/lëndëve

Në fushën e shkencave të natyrës, me fokus eksplorimin e karrierave në shkencë dhe shmangien e stereotipeve që lidhen me karrierat në shkencë:

- Çfarë bëjnë shkencëtarët? (Eksplorimi i shtigjeve të karrierës në shkencë)
- Shkenca në lajme: Çfarë problemesh kanë zgjidhur shkencëtarët këtë vit? Çfarë gjërash të reja kanë zbuluar?
- Shkenca përgjatë kohërave: Nga Aristoteli deri në ditët e sotme. Eksplorimi i biografive dhe kujtimeve të shkencëtarëve të famshëm.
- Teknologjia në shkencë: Si i ka revolucionarizuar teknologjia shkencat?

Në lëndën e gjeografisë dhe në lëndën e historisë:

- Guida turistike

Në lëndën e gjuhës së huaj:

- Profesionet brenda një media televizive (p.sh., profesioni i gazetarit, operatorit, redaktorit etj.).

Në lëndën e gjuhës shqipe:

- "Një ditë në jetën e" - Refleksion/intervistë me një person në një fushë karriere.